

Debatindlæg

Ungdomskriminalitet – »Den hårde kerne«

En kommentar af Helle Lokdam, formand for den rets- og kriminalpolitiske tænketank Forsete, samt forsvarsadvokat

1. Regeringens udspil fra oktober 2017

1.1. Indledning

De fire borgerlige partiledere skrev forud for sidste valg – i september 2014 – en artikel i Berlingske om, at de ville nedsætte den kriminelle lavalder til 12 år og indføre en ungdomsdomstol.

Efter valget blev Søren Pind (Venstre) justitsminister. Han besluttede at ville bruge et år på at få den viden frem, som fagfolk inden for området kunne bidrage med. I det følgende år gennemførte Justitsministeriet en række workshops. Inden dette resulterede i et udspil fra regeringen, skete der imidlertid i efteråret 2016 en ministerrokade, hvorefter Søren Pape Poulsen (Det Konservative Folkeparti) blev justitsminister.

Herefter skete der ikke yderligere, før statsminister Lars Løkke Rasmussen i sin åbningstale i oktober 2017 omtalte, at der snart ville komme et udspil om ungdomskriminalitet.

1.2. Regeringens udspil

Regeringen udsendte herefter i oktober 2017 et udspil med titlen: »Alle handlinger har konsekvenser. En reform af indsatsen mod ungdomskriminalitet«.

Udspillet starter med at slå fast, at det er glædeligt at ungdomskriminaliteten gennem en årrække har været faldende, og at den for de 10-17-årige de seneste 10 år for de sigtede og mistænkte er mere end halveret. Endvidere viser forskningen, at 1 % af en ungdomsårgang begår 44 % af alle årgangens straffelovsovertrædelser.

Regeringen vil over for den såkaldte »hårde kerne« gribe ind tidligere og med konsekvens allerede den første gang disse unge begår kriminalitet.

De unge (12-17-årige) opdeles i tre kategorier: »unge i fødekæden«, »unge i risikozonen« og »den tidlige forebyggende indsats«.

Debatindlæg

For så vidt angår »den tidlige forebyggende indsats« handler det om at styrke den generelle forebyggende indsats over for alle børn og unge. Dette tænkes gennemført ved at styrke SSP-samarbejdet mv. (uddannelse i kriminalitetsforebyggelse, effektiv udveksling af personoplysninger og forebyggelsesenheder i alle politikredse). Disse forslag finder jeg meget fornuftige og jeg vil ikke komme nærmere ind på dem i denne sammenhæng.

For så vidt angår »unge i risikozonen« drejer det sig om unge i alderen 12-17 år, mistænkt for at have begået mindre alvorlig kriminalitet. Det anslås at være ca. 6.600 unge. Initiativerne over for denne gruppe handler om mulighed for at give ungepålæg, som f.eks. samfundsnyttigt arbejde, at politiet skal håndhæve ungepålægget, og at der kan overvejes forældreoplæg. Jeg vil heller ikke komme nærmere ind på disse forslag.

Endelig er der » unge i fødekæden«. Det drejer sig om ca. 700 unge i alderen 12-17 år (mig bekendt kun ca. 100 i alderen 12-14 år), som har begået eller er mistænkt for at have begået personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet, og som samtidig har en række risikofaktorer – f.eks. tidligere begået kriminalitet, opvokset i et kriminelt miljø eller misbrugsproblemer.

De foreslåede initiativer over for disse unge består i:

Ungelavalder – Ungdomskriminalitetsnævn – Straksreaktion og forbedringsforløb – Forpligtende ansvar for kommunerne – Forpligtende afgørelser for de unge – Ungekriminalforsorg – Styrket mulighed for magtanvendelse på institutionerne.

Der ønskes indført en ungelavalder på 12 år. Det vil sige, at unge ned til 12 år, der MISTÆNKES for at have begået grov kriminalitet, skal for et ungdomskriminalitetsnævn. Det fremhæves i forslaget, at børn ikke skal i fængsel, men at der skal tilrettelægges en skræddersyet indsats for den enkelte, som skal bringe vedkommende ud af kriminalitet.

Der skal endvidere oprettes et Ungdomskriminalitetsnævn i hver politikreds, som skal behandle sager om unge mellem 12 og 17 år, som vurderes at være i fødekæden til den hårde kerne af kriminelle.

Nævnet skal ledes af en dommer og består desuden en fra politiet og en fra kommunen. Endvidere skal Nævnet kunne inddrage fagfolk og andre ressourcpersoner, med henblik på at skræddersy de tiltag, der skal sættes i værk overfor den unge.

Der lægges vægt på, at Nævnet skal arbejde med meget korte frister. For børnene (12-14 år) skal politiet henvise sagen til Nævnet senest 10 dage efter mistanken om kriminalitet, og Nævnet skal behandle sagen senest 4 uger senere. For unge på 15-17 år skal sagen henvises til Nævnet umiddelbart efter dom og be-

handles i Nævnet senest 14 dage efter endelig dom. Domstolene skal behandle sagerne efter en særlig fast-track procedure.

Straksreaktioner og forbedringsforløb er de muligheder, Nævnet kan iværksætte. Straks-reaktionerne kan være opdragende og genoprettende, f.eks. rensning efter hærværk, vaske brandbiler, gøre rent eller rydde op på offentlige arealer ... Formålet er at markere konsekvens.

Forbedringsforløbene kan være af op til 2 års varighed – og for de 12-14-årige i helt særlige tilfælde op til 4 år. De skal være skræddersyede for det enkelte barn. De kan indeholde forældreinddragelse, konfliktråd, og kan også indeholde institutionsanbringelse.

Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse skal være bindende for kommunerne. Det vil sige, at kommunerne pålægges et forpligtende ansvar til at iværksætte og gennemføre Nævnets beslutninger.

Nævnets afgørelser skal endvidere være forpligtende overfor de unge. Hvis bestemmelserne ikke overholdes, genoptages sagen og skærpede tiltag kan fastsættes. For de 15-17-årige, der har fået en betinget dom med vilkår om at efterleve Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, kan det betyde, at frihedsstraf udløses.

Der skal oprettes en ungekriminalforsorg, som en ny institution under Kriminalforsorgen. Sammen med kommunerne skal den sørge for, at de unge overholder forpligtelserne. Der skal i den forbindelse tilknyttes en tilsynsførende til den unge.

Endelig foreslås det, at mulighederne for magtanvendelse på institutionerne skal styrkes, med øget adgang til kameraovervågninger, døralarmer, visitationer og begrænsninger i brugen af mobiltelefoner.

Forsete finder, at regeringens udspil indeholder flere problemer og betænkeligheder:

Først skal det nævnes, at en øget indsats over for truede og sårbare børn kan være en rigtig god ide.

Det er vigtigt, når det drejer sig om børn, at der tages udgangspunkt i, at indsatsen skal være helhedsorienteret: dvs. tager udgangspunkt i barnets samlede situation og behov, og at man på grundlag heraf laver en pakke af tiltag, som støtter barnet i forhold til alle dets problemer: forældre, skole, fritid, mv.

Forsete ser 3 hovedproblemer i udspillet:

1: Manglende retssikkerhed for barnet

I forslaget tages udgangspunkt i, at barnet mistænkes for grov kriminalitet. Man er, efter min vurdering, inde i straffeprocessens område, når der tages udgangspunkt i/lægges vægt på en konkret kriminel handling. Ordvalget i forslaget støtter

Debatindlæg

også, at det er det, der menes: »indsats mod ungdomskriminalitet«, »ungdomskriminalitetsnævn«, »ungekriminalforsorg«.

Det er herefter nødvendigt, at de straffeprocessuelle retssikkerhedsgarantier efterleves. Det vil sige, at der beskikkes en forsvarer, at prøvelsen sker ved en domstol osv., således som det er fastlagt i EMK artikel 6 og i Børnekonventionen.

Endvidere skal jeg henvise til EMD-dom af den 23. marts 2016: Blokhin mod Rusland. Det drejede sig om en 12-årig dreng, som havde afpresset en 9-årig. Der blev i dommen lagt vægt på, at anbringelsen af drengen i en sikret institution var en direkte konsekvens af den kriminalitet, som myndighederne påstod, at drengen havde begået. EMD lagde endvidere vægt på, at selv om der ikke formelt i national ret var tale om en straffesag, indeholdt sanktionen klare elementer af både at skulle tjene til afskrækkelse og straf, og anbringelsen fulgte ikke et uddannelsesformål. Altså: Der lægges vægt på, hvad der faktisk er foregået og ikke blot de ord, der anvendes. Dermed er man inde i det straffeprocessuelle område og retssikkerhedsgarantierne træder i kraft med ret til »legal assistance« mv.

Det skal endvidere påpeges, at Justitsministeriet henviser til, at det efter den sociale lovgivning, lov om social service § 58, er muligt at anbringe et barn eller en unge uden samtykke, når der på en række parametre er svære sociale vanskeligheder, så som misbrug og kriminel adfærd. Det er her vigtigt, at der sondres mellem »kriminel adfærd«, som er noget andet end en konkret mistanke om »en grov kriminel handling«. I sidste tilfælde er man inde i straffeprocessens kerneområde. Endelig skal det bemærkes, at det er påfaldende, at 14-årige efter udspillet vil blive behandlet dårligere end 15-årige, der vil være omfattet af straffeprocessens retssikkerhedsgarantier.

2: Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorg

Regeringens udspil foreslår, at der oprettes to nye og dyre institutioner.

Ungdomskriminalitetsnævnet skal bestå af tre medlemmer: en dommer, en fra politiet og en fra kommunen. Da det er politiet, der skal visitere sagerne til nævnet, er det en usædvanlig og betænkelig sammenblanding af funktioner.

Forsete foreslår, at der i stedet strammes op i forhold til de eksisterende børne- og ungeudvalg og indføres et kommunalt udvalg, som består af de fagpersoner, der er omkring barnet og med mulighed for at trække eksterne kompetencer ind efter behov. Der vil kunne hentes inspiration fra Norge, hvor den unges situation drøftes, og der lægges handleplaner i såkaldte »konferencecirkler«.

Forsete finder, at det er en god ide, at »udvalget« tillægges kompetence til at træffe beslutninger, som kommunen derefter har pligt til at gennemføre, og at det er en god ide, at »udvalget« skal sikre, at handleplanerne følges op.

Forsete har derimod vanskeligt ved at se, hvorfor et »ungdomskriminalitetsnævn« skulle være hurtigere end et kommunalt udvalg. Alle kan vel være enige om, at en hurtig sagsbehandling er vigtig ikke mindst, når det gælder børn og unge, men det forudsætter naturligvis, at der foregår en forsvarlig sagsbehandling.

En nyoprettet Ungekriminalforsorg vil efter Forsetes vurdering blive en sær hybrid at lægge ind over kommunernes sagsbehandling. Der er ikke gode erfaringer med samarbejdet mellem kommunerne og kriminalforsorgen i forbindelse med projektet »god løsladelse«, hvorfor det ikke virker overbevisende, at det skulle være den bedste model i denne sammenhæng.

3: Magtanvendelsen på institutionerne styrkes:

Forsete finder, at de øgede restriktioner, der nævnes i udspillet med øget kameraovervågning, dør alarmer, visitationer og begrænsninger i brug af mobiltelefoner vil få de i forvejen lukkede institutioner til endnu mere end i dag at ligne et lukket fængsel, uanset om man vælger at kalde det noget andet.

I udspillet nævnes at børn ikke skal i fængsel, hvilket er vigtigt og rigtig godt, men så nytter det ikke at indrette institutionerne som fængsler og så bare kalde dem noget andet. I den forbindelse kan det undre, at det er den mest restriktive af de nuværende surrogatinstitutioner, »Grenen«, der er brugt som forbillede for forslagene.

Endelig skal Forsete understrege, at jo mere restriktive foranstaltninger, som opleves som straf, jo mere bliver barnet/den unge skubbet i retning af at rykke ind i en kriminel løbebane. Det er den modsatte konsekvens af intentionen med forslaget!